

Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Firat University Journal of Social Science
Cilt: 21, Sayı: 2, Sayfa: 87-96, ELAZIĞ-2011

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ ETİK İLKELERE UYMA DÜZEYLERİNİN ÖĞRENCİLER TARAFINDAN ALGILANMASI

*Ethical Principles of Teachers' Professional Level of Compliance by The
Perception of Students*

İsmail AYDOĞAN¹

ÖZET

Öğretmenlerin görevlerini yaparken uymak zorunda oldukları etik ilkeler vardır. Öğrencinin gelişmesini sağlayacak bu ilkelere uyulması, mesleki olduğu kadar ahlaki bir zorunluluktur. Bu çalışmada öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeyleri incelenmiştir. Araştırma, ortaöğretim okullarında öğrenim gören 380 öğrenci örnekleme alınarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere büyük ölçüde uyduğu görülmüştür. Ancak öğrenciler, öğretmenlerinin sadece doğru davranışları ödüllendirme konusunda çok da yeterli olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: etik, ödüllendirme, meslek, ortaöğretim

ABSTRACT

There are ethical principles to be complied by teachers during working. To provide students' development being complied with these principles is a moral imperative as well as professional. In this study, levels of compliance with ethical principles of teachers' professional were analyzed according to students' views. This study was performed by sampling 380 students studying in secondary schools. It was concluded that teachers complied with ethical principles of professional largely. However, students stated that their teachers were not enough to reward only correct behaviors.

Key words: ethical, rewarding, profession, secondary school.

EĞİTİM VE ETİK

Etik, kelime olarak Yunanca karakter ya da gelenek anlamına gelen 'ethos' kelimesinden dilimize girmiştir. Bu kelime, gelenek, görenek, ahlak anlamına gelmekle birlikte, etimolojik açıdan bu üç sözcük arasında bir anlam farkı bulunmamaktadır. Ancak kullanımda fark vardır. Etik, felsefenin bir disiplini olmakla birlikte ahlaki eylem bilimidir. Ahlakilik ise, bir eylemi, ahlaki olarak doğru veya yanlış olarak tanımlayabilen

¹ Doç.Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri: aydogani@erciyes.edu.tr

bir niteliktir. Diğer bir deyişle, etik, doğru- yanlış teorisi iken; ahlak, onun pratiğidir. Etik, değerler ile ilgili olup insanın ne şekilde davranması gerektiğini araştırırken; ahlak, bunun hayata geçirilmesini konu alır (Kıranlı, 2002, 2). Etik, her türlü insan ilişkisinde temel nitelik olup; her nerede insan varsa mutlaka etik bir ilişkinin söz konusu olduğu gerçeği gözden kaçırılmamalıdır (Kuçuradi,1999, 23). Davis (1999, 1), etiği ahlaki kurallar, felsefenin bir alt dalı ve standardize edilmiş bir dizi kural olarak tanımlamıştır. Acar (2000,11) ise etiği, çağın doğru ve yanlış ölçülerinin bir ifadesi olarak tanımlar.

Etik eylem; iyi, en iyi, doğru, erdem v.b. gibi kavramlara Aristoteles'te kavuştuğu için, Aristoteles, bir felsefe dalı olan etiğin kurucusu olarak sayılabilir (Arat,1987,10). Etik, bütün etkinlik ve amaçların doğrulukla belirlenmesi; neyin yapılması veya yapılmaması; neyin istenebileceği veya istenemeyeceği; neye sahip olunabileceği ya da olunamayacağı belirlenmesi durumunu ifade etmektedir. Böylesine kapsamlı olan etik anlayışında iki ana kaidenin bulunması gerekmektedir. Birincisi mecburiyet, ikincisi ise cazibiyettir. Ancak bu sayede bir yaptırım gücü olan etik, insan davranışlarını etkileyebilecektir (Mert, 2003,6). İnsanların geleneksel veya ahlaksal ilişkilerini, davranış ve görüşlerini araştıran bir felsefe dalı olan etik, ahlaki terimler ve yargıların temelini, gerekli görülen ahlaki tutumların temelinde yatan yargıları ele alır.

Aydemir (2003,1-3) ve Cevizci (2002,6-8), etiğin ele alınmasında yöntem bakımından üç farklı yaklaşımdan söz etmişlerdir. Bu yaklaşımlar normatif (kuralcı), betimleyici ve metaetik yaklaşım olarak tanımlanabilir. Bunlardan normatif yaklaşım, sistematik olarak ahlaki prensipleri inceleyerek sistem içerisinde insan davranışlarına yön veren ahlaki değer ve kuralları belirlerken; betimleyici yaklaşım, toplumun ya da kurumların ahlaka uygun davranışlarını, inançlarını açıklar. Betimleyici yaklaşım, dünya üzerindeki mevcut ahlaki sorunları konu alır, dolayısı ile de teoriden çok davranış bilimleri üzerine kuruludur. Metaetik yaklaşım ise normatif yaklaşımla çok yakından alakalı olup değerlendirme yapılmaksızın değerler ve normlar hakkında fikirler öne süren yaklaşım olarak açıklanabilir.

Modern dönemden postmodern döneme geçerken, insanlığın değerleri yanı sıra etik anlayışı da değişmiştir. Günümüzde, her alanda olduğu gibi etik konusunda da gönüllülük esastır. Dolayısıyla etik davranış ve erdem için ilk şart özgürlüktür. Özgür olmayan bireylerin davranışlarını, ahlaki veya gayri ahlaki olarak yargılamak mümkün olmadığı gibi, ahlaki bir eylemin zorlamalarla gerçekleşmesini beklemek de yersizdir. Burada esas olan "akıl" ve "düşünce"dir. İyi karakterin gelişmesi için "ahlaki düşünce" gereklidir. Zira etik, dışsal kurallar ve denetimlerden ziyade, içsel güdülere bağlıdır (Yılmaz, 2002, 50).

Eralp, Gökberk ve Mengüşoğlu (1960, 59) etik buyrukların, ne doğrulanabilen ne de yanlışlanabilen, ancak sadece haklı gösterilebilen buyruklar olduğunu ifade etmektedir. Bilindiği gibi, bir buyruk ya istenilen bir şeyi gerçekleştirmek, ya da istenmeyen bir şeye engel olmak amacını güder. İyi bir eylem ya bizce, ya da toplumca

istenen, dolayısıyla onaylanan, buna karşılık kötü bir eylem istenmeyen, dolayısıyla onaylanmayan bir eylemdir. Kropotkin (1991, 205) bütün bu eylemlerin temelde tek bir esas üzerine kurulu olduğunu ileri sürmüştü, bu esasın ise şahsi saadetin başkalarının saadetine bağlı bulunduğu gerçeği olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda Tepe (1987,299) ise, yapılan her eylemin geçmişi, bugünü ve geleceği olduğuna dikkat çekerek, bu sebeple eylemi yerine getiren her insanın başka insanlar veya insanların içinde bulunduğu durum ve koşullarla çok yakından ilgili bulunduğu konusunda görüş bildirmiştir.

Önemli olan sadece “çekirdek değerler” veya “etik değerlerin listesi”ni değil, aynı zamanda ahlaki düşünmeyi de öğrenmektir (Toner, 1998, 5). Bu arada göz ardı edilmemesi gereken bir gerçek de milli kültürün, millettten millete farklılık gösterebileceği gerçeğine rağmen; yardımseverlik, nezaket, cömertlik gibi etik değerlerin evrensel olmasıdır (Swisher, 1994, 10).

Etik kuralların büyük kısmını, yapmamız gerektiğine inandığımız işler oluşturur. Doğru kurallarla yaşamak ve bir insanı doğru kurallara yönlendirmekten ziyade getirilen mantıklı açıklamalar yoluyla ikna etmek etik kuralların temelini oluşturur (Ewing, 1984, 179). Hedefleri gerçekleştirme yolunda ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerin kazandırılması olan eğitimin amacı da, insanı evrensel boyutlarda yetiştirmek, onu kişilikli ve yaratıcı yapmak, yeteneklerini keşfederek onları işlemek, bir sonraki günü, bir önceki günden daha zengin kılmaktır (Can, 2004, 114; Turgut,1992,17-18; Aydın, 2002, 1). Özkan (2005, 2) eğitimin amacının sadece bilgi verilen kafalar değil, aynı zamanda mantık ve duyguları yoğurarak kişinin kendini gerçekleştirmesini sağlayan bir süreç olması gerektiğini belirtir. Alkan (1983,61) ise, öğretmenin amacının doğal olarak yararcılık olduğunu, ancak, bilgi ve beceriyi geliştirmeye yönelik verilen derslerin yanı sıra yararcı olmayan ve özveriye ilişkin duyguları kültürlemek olan bir eğitsel sürecin de mevcudiyeti üzerinde durmaktadır. Bu açıdan eğitimin en önemli ilkelerinden biri etik değerlerin öğretimidir. Bu durum ise öğretimin gerçekleştiricisi olan öğretmenin etik ilkeleri içselleştirmesi veya önem verip vermemesiyle doğrudan ilgilidir.

ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK İLKELERİ

Kitchener, mesleki etik ilkeleri, otonomi, yararcılık, adaletlilik ve mesleki ilkelere duyulan sadakat olarak belirlemiştir (Brown ve Krager, 1985,403). Literatürde eğitimciler için ilk defa olarak ortaya konan mesleki etik ilkeler, ABD’nde National Education Association (NEA) tarafından 1929 yılında belirlenmiştir. NEA’nın etik ilkeleri belirlendiği günden itibaren altı kez yenilenerek 1975 yılında günümüzdeki şeklini almıştır (Özbek, 2003, 47). Ancak yine Amerika’da eğitime verilen destek ve imkanların yanı sıra ün kazanma adına yapılan büyük rekabetler de söz konusudur. Bu sebeple de etik standartlarda bir bozulma ile karşı karşıya kalma olasılığı yüksektir (Karasz, 1996, 17).

Öğretmenlerin uyması beklenen etik değerleri öğrenciye ve mesleğe bağlılık olarak görmek mümkündür. Öğrenciye bağlılık bağlamında etik ilkeleri şöyle sıralamak mümkündür (Özbek, 2003, 47) :

- 1.Öğrenme sürecinde, öğrencinin bağımsız hareket etmesini engellemeyecek.
- 2.Öğrencinin görüş açısını haklı bir sebep veya zorunluluk olmadıkça değiştirmeye çalışmayacak.
- 3.Öğrencinin gelişmesi ve ilerlemesi amaçlanarak hazırlanan ders konusunu kasıtlı olarak değiştirmeyecek.
- 4.Öğrenciyi olumsuz düşüncelerden uzaklaştıracak, öğrencinin sağlık ve güvenliği konusunda gereken şartları sağlayacak.
5. Öğrenciyi küçük düşürme ya da utandırmak için kasıtlı hareketlerde bulunmayacak.
- 6.Öğrenciyi ırk, cinsiyet, ulus, renk, politik ve dinsel inanç, sosyal ve kültürel düzeyinden dolayı yargılayıp taraflı davranmayacak.
- 7.Özel çıkarları için öğrencilerinden yararlanmayacak.
- 8.Öğrenciler ile ilgili özel bilgileri yasal ya da mesleki zorunluluk olmadıkça açıklamayacak.

Öğretmenlerden beklenen diğer etik değer ise mesleğe bağlılıktır. Bunu ise şöyle sıralamak mümkündür (Özbek, 2003, 47):

1. İş başvurusunda gerçek dışı ifadede veya nitelikleri ile ilgili yanlış beyanda bulunmayacak.
2. Mesleğin gerektirdiği özelliklerle çelişen tavırlar sergilemeyecek.
3. Eğitimi olmayan birinin, öğretim yapmasına göz yummayacak.
- 4.Meslektaşlarının görevlerini icra etmeleri sürecinde elde edilen bilgileri yasal ve mesleki bir zorunluluk olmadıkça açıklamayacak.
- 5.Bir meslektaşı hakkında kasıtlı olarak, yasalara aykırı ya da olumsuz ifadede bulunmayacak.
- 6.Mesleğini yerine getirirken, kendisinin mesleki kural ve kararlarını değiştirecek, zayıflatacak herhangi bir hediye, para bağışı ve yardım kabul etmeyecek.

Yukarıda sayılan etik ilkeler öğretmenlerin uyması gereken değerlerdir. Bu bağlamda bu araştırmada, öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeyleri incelenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Kayseri il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerdir. Öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle örnekleme alınma yoluna gidilmiştir. Örneklem sayısı, Krijcie ve Morgan'ın (1970, 607-610) belirttikleri eğitim araştırmaları için örneklem büyüklüğünü belirleyen ölçütler esas alınarak belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın örneklemini; 2009-2010 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 68013 ortaöğretim öğrencilerinden 380

öğrenci oluşturmuştur. Bu sayıya ulaşabilmek için, yansızlık kuralına göre, 167 ortaöğretim okulu içerisinde 6 okulda öğrenim gören son sınıf öğrencileri örneklem kapsamına alınmıştır. Son sınıf öğrencilerinin alınmasının nedeni, öğrenim yıllarının diğerlerine göre fazla olmasıdır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçek oluşturulurken, konuyla ilgili tez, makale ve ilgili çalışmalar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Çakır (1999) ve Özbek (2003)'in araştırmalarından yararlanılmıştır. Oluşturulan ölçek taslağı Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan öğretim üyelerine incelettilerle, maddelerin konuyu kapsayıp kapsamadığı, anlaşılabilirlikleri, yeterlikleri konusunda fikirleri alınmıştır. Gelen öneri ve eleştiriler doğrultusunda ölçeğin 23 maddeden oluştuğu, ve tek boyutta yığıldığı görülmüştür. Araştırma ölçeğinin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucuna göre, madde seçiminde faktör yükleri .35 ve üstü değere sahip olan maddelerin ölçeğe alınarak, bu değer altındaki faktör yükü bulunan maddelerin ölçekten atılması ölçütü esas alınmıştır. Güvenirliği için de cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı; maddelerin ayırt ediciliği için ise madde toplam korelasyonu katsayıları hesaplanması yoluna gidilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin faktör öz değeri 11.2 iken açıkladığı toplam varyans %84,2'dir. Bu maddelerin madde toplam korelasyonlarının .61 ile .79 arasında değiştiği, yani ayırt edicilik güçlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ölçeğin Alpha güvenirlik katsayısı da .89'dur. Bu bulgularda, ölçeğin iç tutarlılık düzeyinin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte yer alan ifadelerin aritmetik ortalamalarının anlamı;1 ve 1.79 arası "tam"; 1.80 ve 2.59 arası "çok"; 2.60 ve 3.39 arası "orta"; 3.40 ve 4.19 arası "az"; 4.20 ve 5.00 arası "hiç" olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkelerine Uyma Düzeyleri

Araştırmaya katılanların 200'i (%53) kız ve 180'i (% 47) erkektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve ölçekte yer alan 23 soruya verilen cevapların öğrencilerin cinsiyetlerine göre t-testi sonuçlarının dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Tablo-1'den elde edilen verilere göre, hem kız, hem de erkek öğrenciler öğretmenlerinin hiçbir zaman şiddete dayalı bir davranış sergilemedikleri; öğrencilerle yaptıkları özel sohbetlerin içeriklerini başkalarıyla paylaşmadıkları; dinsel, siyasal, ırksal konularda öğrenciler arası ayrımcılık yapmadıkları; ders saatlerine kendileri uymalarının yanı sıra, öğrencilerin de uymasına özen gösterdikleri; meslektaşlarıyla uyumlu ilişkiler sergiledikleri, onlara karşı hiçbir şekilde saldırgan ve kırıcı olmadıkları konusunda görüş birliği içindedirler.

Öğretmenlerin derste hoşgörülü davranmaları konusunda kız öğrenciler (X=2.48) ve erkek öğrenciler (X=2.44) “çok katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yine öğrenci başarısını nesnel olarak değerlendirmede, öğrencilerini küçük düşürücü konuşmalar yapmaktan kaçınmada; öğrencilerin diğer derslerini aksatacak uygulamalar yapmama; öğrencilerin görüşlerine değer verme davranışlarına hem kız hem erkek öğrenciler, büyük oranda katıldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler arasında tarafsızlık; ders içinde öğrenci görüşlerine değer verme; derste tüm öğrencileri derse dahil etme çalışmalarına yer vermede; okul araç ve gereçlerinden tüm öğrencilerin eşit olarak faydalanmasını sağlama konusunda yine hem kız hem erkek öğrenciler çok katıldıklarını ifade etmişlerdir. Kuralları tüm öğrencilere eşit olarak uygulama; notu bir baskı aracı olarak kullanmama; sınavlardan başarısız olan öğrencilere anlayış gösterme ve verdiği sözde durmada; derslerini genel eğitimin ayrılmaz ve tamamlayıcı bir parçası olarak görmede ve başkaları konusunda dedikodu yapmama konusunda kızlar (X=1.90) ve erkekler (X=1.80) “çok katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Öğretmenlerinin Etik İlkelerine Uyma Düzeylerinin t-Testi Sonuçları

Madde	Cinsiyet	N	X	Sd	t	Madd e	Cinsiyet	N	X	Sd	t
s.1	Kız	200	2.48	.98	.12	s.13	Kız	180	2.19	1.38	1.77
	Erkek	180	2.44	1.01			Erkek	200	2.26	1.22	
s.2	Kız	200	3.06	1.30	.00	s.14	Kız	180	1.66	1.02	.82
	Erkek	180	3.36	1.35			Erkek	200	1.68	.90	
s.3	Kız	200	2.52	1.11	.17	s.15	Kız	180	1.90	1.17	.00
	Erkek	180	2.43	1.13			Erkek	200	1.91	1.13	
s.4	Kız	200	1.78	1.35	10.82	s.16	Kız	180	2.25	1.42	.10
	Erkek	180	1.45	1.02			Erkek	200	2.45	1.36	
s.5	Kız	200	2.50	1.39	4.14	s.17	Kız	180	2.43	1.39	3.05
	Erkek	180	2.36	1.17			Erkek	200	2.34	1.16	
s.6	Kız	200	1.80	1.20	.46	s.18	Kız	180	1.96	1.02	.65
	Erkek	180	1.79	1.09			Erkek	200	2.00	1.07	
s.7	Kız	200	2.41	1.41	.13	s.19	Kız	180	1.98	1.20	.64
	Erkek	180	2.25	1.37			Erkek	200	2.09	1.05	
s.8	Kız	200	1.93	1.07	.53	s.20	Kız	180	1.78	1.20	3.30
	Erkek	180	2.16	1.03			Erkek	200	1.87	.94	
s.9	Kız	200	1.61	1.17	.00	s.21	Kız	180	1.63	.99	.06
	Erkek	180	1.62	1.13			Erkek	180	1.83	.91	
s.10	Kız	200	2.08	1.37	1.53	s.22	Kız	200	1.60	1.09	.08
	Erkek	180	2.09	1.18			Erkek	180	1.59	1.08	
s.11	Kız	200	2.05	1.09	1.46	s.23	Kız	200	1.90	1.30	.00
	Erkek	180	2.06	1.06			Erkek	180	1.80	1.34	
s.12	Kız	200	2.15	1.20	1.16						
	Erkek	180	2.27	1.07							

*p<.05

Buraya kadar incelenen tüm davranışlarda erkek ve kız öğrenci görüşleri büyük paralellik gösterirken, 20. davranış olan “öğretimin yanı sıra eğitime de önem verir”

ifadesine, yine 21. davranış olan “meslektaşlarıyla işbirliği içindedir” ifadesine kız öğrenciler tamamen katıldıklarını belirtirken; erkek öğrenciler çok katıldıklarını ifade etmişlerdir. 2. davranışa (öğrencilerin doğru davranışını ödüllendirme) kız öğrenciler ($X=3.36$) ortalamayla, erkek öğrenciler ($X=3.06$) ortalamayla “az katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öte yandan, öğrenciler, öğretmenlerinin sadece doğru davranışları ödüllendirme konusunda çok da yeterli olmadıklarını ifade etmişlerdir. O halde, bu konudaki eksikliği giderebilmek için mevcut öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri sağlanmalı ve hizmet içi kurslarla öğretmenler geliştirilmelidir.

Öğretmenlerin uyması gereken etik ilkelerin dört maddesinde (2.,9.,15.ve 23.maddelerde), öğrencilerin görüşlerinde cinsiyet değişkeni açısından farklılık ortaya çıkarken; geri kalan 19 maddede herhangi bir farklılık ortaya çıkmadığı gözlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyet açısından farklılığın çıktığı maddelerden biri, “öğrencilerin doğru davranışlarının ödüllendirilmesi”dir. Bu maddeye kız öğrenciler ($X=3,06$) ortalamayla katılırken, erkek öğrenciler ($X=3,36$) ortalamayla katılım göstermişlerdir. Bir başka ifadeyle, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre öğretmenlerinin doğru davranışları ödüllendirdiğine dair daha olumlu görüş bildirmişlerdir. “Öğrencilere dinsel, siyasal, ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz” maddesine erkek öğrenciler ($X=1,62$) ortalamayla, kız öğrenciler ise ($X=1,61$) ortalamayla katılım göstermişlerdir. Ortalamalar birbirine çok yakın olsa da farklılığın erkek öğrencilerin daha fazla katılım göstermesiyle orta çıktığı gözlenmektedir. Buna göre, erkek öğrenciler öğretmenlerin dinsel, siyasal, ırksal nedenlerle öğretmenlerinin ayrıcalıklı davrandığını kızlara göre daha fazla katıldıkları söylenebilir. 15.maddede ise ters bir durum söz konusudur. Yani “kuralları tüm öğrencilere eşit olarak uygular” maddesine kız öğrenciler ($X=1.90$) ortalamayla erkek öğrencilerden daha az katılım göstermişlerdir. Yani kız öğrenciler öğretmenlerinin kuralları tüm öğrencilere eşit olarak uygulamasına erkeklerden daha az katılım göstermektedirler.

Farklılığın çıktığı son madde olan 23. Maddede de ise yani “başkalarını çekiştirip dedikodu yapmaz” maddesine erkek öğrenciler ($X=1.80$) ortalamayla kız öğrencilerden ($X=1.90$) daha fazla düzeyde katılım göstermişlerdir. Bir başka ifadeyle erkek öğrenciler öğretmenlerinin başkalarını çekiştirip dedikodu yapmadığına çok düzeyde katılım göstermişlerdir. Bu dört maddenin tamamına bakıldığında öğrencilerin öğretmenlerin aşağıdaki belirtilen ilkelere tam düzeyde katılım gösterdikleri belirlenmiştir;

- Öğrencilerine şiddete dayalı bir davranışta bulunmaz
- Öğrencileriyle ilgili özel bilgileri sır olarak saklar
- Öğrencilere dinsel siyasal ve ırksal nedenlerle ayrıcalıklı davranmaz
- Ders saatlerine uyar ve öğrencilerinin de uymasına özen gösterir
- Meslektaşlarıyla olan ilişkilerinde saldırgan ve kırıcı davranmaz.

Buna göre, öğrenciler, öğretmenlerinin şiddet uygulamadığını, paylaştıkları özel sohbetlerini sakladığını, dinsel ya da siyasal nedenlerle ayrımcılık göstermediklerini, ders

saatlerine hem uyup hem de kendilerinden uymalarını istediklerini ve meslektaşlarıyla olan ilişkilerinde kırıcı olmadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın bulgularına göre öğrenciler, öğretmenlerinin aşağıda belirtilen etik ilkelere çoğunlukla uyduklarını belirtmişlerdir.

1. Öğrencilerine derste hoşgörülü davranır.
2. Öğrenci başarısını nesnel (yansız) olarak değerlendirir.
3. Öğrencilerini küçük düşürücü konuşmalar yapmaz.
4. Öğrencilerin diğer derslerini aksatacak uygulamalardan kaçınır
5. Öğrencilerin görüşlerine değer verir.
6. Öğrenciler arasındaki anlaşmazlıklarda taraf tutmaz.
7. Ders içinde, öğrencilerin görüşlerine değer verir
8. Derste, tüm öğrencileri derse dahil eden çalışmalara yer verir.
9. Okulun araç ve gereçlerinden bütün öğrencilerin eşit olarak yararlanmasını sağlar.
10. Notu bir baskı aracı olarak kullanmaz
11. Sınavlarda başarısız olan öğrenciye anlayış gösterir.
12. Verdiği sözde durur
13. Öğretimi genel eğitimin ayrılmaz ve tamamlayıcı bir parçası olarak görür.
14. Öğretimin yanı sıra, eğitime de önem verir
15. Meslektaşlarıyla işbirliği ve dayanışma içindedir

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin, öğretmenlerin etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin algıları, büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Buna göre, öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere büyük ölçüde uyduğu görülmüştür. Öğrenciler, öğretmenlerinin sadece doğru davranışları ödüllendirme konusunda çok da yeterli olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ödüllendirme, başarının sürekliliği açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin ödüllendirme yaparken, doğru zamanda doğru kişiye ödül vermesi öğretimsel başarı kadar kişiliğin gelişimine de katkı sağlar. Takdir edilmenin olumsuz bir neticesi düşünülemez. Dolayısıyla bu konudaki eksikliği giderebilmek için mevcut öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri sağlanmalı, verilecek hizmet içi kurslarla öğretmenler geliştirilmelidir. Okulda kurulan iletişimin samimi ve açık olmasına dikkat edilmeli, öğrencilerin doğru davranışları ödüllendirilmelidir.

Öğrencilerin başarısı için dışsal ödüllerin yanı sıra onları bilinçlendirip motive etmeye özen gösterilmelidir.

Ödüllendirmenin sadece notla yapılması günümüzde pek geçerli sayılmamaktadır. Öğretimsel ödüllendirmeden daha çok eğitimsel ödüllendirmelerin kalıcı olduğu bir gerçektir. Bazen bir tebessüm, yüksek bir nottan daha heyecanlı olabilmektedir. Çünkü okullar, bilgi öğrenme yeri olduğu kadar, iyi insanlar yetiştirme ve hayata kişilikli olarak hazırlanma yeridir. Öğretmenlerin ödüllendirme konusunda ne savurgan ne de cimri olması gerekir. Ödül bir sevgi verme işidir. Her ödül beraberinde sevgi taşır. Sevgi, başarının, mutluluğun ve kişiliğin oluşturucusudur.

Ödüle savurganlık, ödülü anlamsızlaştırır, değersizleştirir. Bir farklılaştırma aracı olmaktan çok, benzeştirme aracına dönüşür. İnsan, benzerliklerini değil farklılıklarını

ortaya koymak için öğrenim görür. Bundan dolayı öğretmenler, farklılıkları yaşatmak için ödül kullanmalıdır.

Ödülde cimrilik ise, ödülü kutsallaştırır, fazla değerleştirir. Sonuçta, ödül almak için çalışan bir öğrenci ortaya çıkar. Bu ise, her işin bir karşılığının olması gerektiğine inanan insan yetiştirir. Dolayısıyla fedakarlık, yardımlaşma, vicdanlılık gibi davranışların oluşumunu ve sürdürülmesine engel olur. Çünkü bu tür davranışlar, insan, örgüt ve toplum için yaşamsal değerdedir. Her şeyden önce bir ahlaktır. İnsanın insanlığını hatırlatan davranışlardır. Ödülde cimrilik, altruistik davranışları köreltir. Bundan dolayı öğretmenler ödüllendirme cimri olmamalıdır. Sonuç olarak dengeli bir ödüllendirme, dengeli bir insan yetiştirme için elzemdir.

KAYNAKLAR

- Acar, Ahmet Gökhan (2000) “Etik Değerlerin Kurumsallaştırılması Üzerine Bir Araştırma”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, ss.11-22.
- Alkan, Cevat (1983) Eğitim Felsefesi, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, s.61.
- Arat, Necla (1987) Etik ve Estetik Değerler, Say Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, s.10.
- Aydemir, Başak Aydem (2003) “ Halkla İlişkiler ve Etik, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bursa, ss. 1-2.
- Aydın, Serkan (2002) “Anadolu Liselerinde Toplam Kalite Yönetiminin Öğretime Uygulanabilirliğine Yönelik İngilizce Öğretmeni Algıları”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s.1.
- Brown, Robert D.and Krager, LuAnn (1985) “ Ethical Issues in Graduate Education”, Journal of Higher Education, Vol.56, No.4, p.403.
- Can, Niyazi (2004) “Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:16, Kayseri, s.114.
- Cevizci, Ahmet (2002) Etiğe Giriş, Paradigma Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, ss.6-8.
- Çakır, Rahman (1999) “İlköğretim Okul Müdürlerinin Etik Davranışlarının İncelenmesi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, ss.74-77.
- Davis, Michael (1999) “Teaching Ethics Across the Engineering Curriculum”, International Conference on Ethics in Engineering and Computer Science, p.1. <http://onlineethics.org/essays/education/davis.html> (27.12.2005)
- Eralp, H. Vehbi, Gökberk, Macit ve Mengüoğlu, Takiyettin (1960) Felsefe Arşivi, Cilt:5, Sayı:1, İstanbul Matbaası, İstanbul, s.59.
- Ewing, A.C.(1984) Ethics, Teach Yourself Books, Cambridge, p.179.
- Karasz, Frank (1996) “Publication Ethics and Basic Sciences”, Publication Ethics Symposium, Tübitak, p.17.
- Kıranlı, Semra (2002) “Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Etik İlkeleri Uygulama ve Etik İlkeleri Çözümleme Yeterliliği”, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, ss.2-45.
- Krijcie, R. V., &Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities.Educational and Psychological measurement, , 30.
- Kropotkin, Peter (1991) Etika (Çev. Ahmet Ağaoğlu) Kavram Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, s.205.

- Kuçuradi, İoanna (1999) *Etik*, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara.
- Mert, İbrahim Sani (2003) “Düşünme Stilleri ve Etik İlgisi Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, ss.5-6.
- Özbek, Oğuz (2003) “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkeleri ve Bu İlkelere Uyma Düzeyleri”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, ss.42-51.
- Özkan, Recep (2005) “Birey ve Toplum Gelişiminde Öğretmenlik Mesleğinin Önemi”, Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:166, s.2. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/166/orta3-ozkan.htm> (18.12.2005)
- Swisher, Karen (1994) “American Indian Learning Styles Survey.: An Assessment of Teacher’s Knowledge”, The Journal of Educational Issues of Language Minority Students, v.13, p.10. <http://www.ncela.gwu.edu/pubs/jeilms/vol13/americ13.htm> (27.12.2005)
- Tepe, Harun (1987) “Etik ve Meta-etik”, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, s.299.
- Toner, Dr. James H. (1998) “Mistakes in Teaching Ethics”, Aerospace Power Journal, p.5. <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj98/sum98/toner.html> (27.12.2005)
- Turgut, İhsan (1992) “İnsan Yetiştirme ve Eğitim”, Felsefe Dünyası, Türk Felsefe Derneği Yayını, Ankara, Sayı:3, ss.15-18.
- Yılmaz, Ercan (2002) “Milli Eğitim Bakanlığı’nın Bir Biriminde Toplam Kalite Yönetiminin Özünü Oluşturan Etik Değerlerin Algılanmasına Yönelik Bir Durum Çalışması”,Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 50.